

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Francisci Tvrriani Societatis Iesv, Aduersùs Magdeburgenses Centuriatores pro Canonibus Apostolorum, & Epistolis Decretalibus Pontificum Apostolicorum, Libri Quinq[ue]

Torres, Francisco de

Coloniae, 1573

VD16 T 1629

Cap. XIX. De consecratione ecclesiarum ad orationem, & sacra operanda, ex Paulo & euangelio & Esaia, & quomodò qui consecrationem ecclesiarum negat, idem scripturas negare cogatur. Item quomodò id ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-29685

enim dæmones transfigurant se in Angelos lucis, sic que apud nos vera sunt, in falsa apud suos mutant.

De consecratione ecclesiarum ad orationem & sacra operanda, ex Paulo, & euangelio & Esaiæ: & quomodo, qui consecrationem ecclesiarum negat, idem scripturas negare cogatur. Item quomodo id ipsum ex lib. 2. Clementis de constitutionibus Apostolorum probetur secundum consuetudinem scripturæ sanctæ ex nominibus templi, quæ in testimonium consecrationis factæ, usque in hodiernum diem seruantur. Cap. 19.

Sequitur deinceps, vt de ritu celebrandi Missam in loco consecrato, Magdeburgensibus respondeamus, quem negant Apostolicum esse, vt esse quidem Clemens in epist. 3. affirmat: quia, inquit, non meminit Iustinus in apologia secunda, sic isti probant, quæ tradunt, apud quos maior est autoritas tacentis, quàm dicentis testimonium, & quod est adhuc magis impiæ temeritatis, quia Clemens ait hoc loco, hæc Apostoli à Domino acceperunt, & nobis tradiderunt, audent dicere, non esse eius epistolam. Negæt igitur similiter epistolam Felicis 4. sanctis, ac sapientis Pontificis, & dicant non esse eius, quia ante mille annos in præmio ipsius epistolæ, quam ille ad omnes Episcopos de consecratione ecclesiarum ad celebrandû Missas scripsit, sic ait: Quamobrèm fratres hortamur vos, monemus, & flagitamus, vt à tramite Apostolicæ institutionis nequaquam recedatis, nec à capite dissideatis: sed fidem & ordinem, quem Apostoli & Apostolici viri statuerunt, absque vlla hæsitacione teneatis. Deinde postquam consecrationem Mosaici tabernaculi commemorauit, chinasq; illas Salomonis in dedicatione templi preces recitauit, subiungit: Si enim Iudæi, qui vmbre legis deseruiebant, hæc faciebant: multò magis, quibus veritas patefacta est, & gratia & veritas per Iesum Christum data est, templa Domino ædificare, & prout melius possumus, ornare, eaq; diuinis precibus & sanctis vnctionibus cum altaribus & vasis, vestibus quoque & reliquis ad diuinum cultum explendum vtensilibus deuotè & solenniter sacrare, & non in alijs locis, quàm in Domino sacratis ab Episcopis, celebrare, nec sacrificia offerre Domino debemus. Differamus ergò cum illis de scripturis, quas in ore ferunt semper. Docet Apostolus in epistola ad Hebræos, tabernaculum, quod Moyses, vt in Exodo scriptum est, benedixit, & quæ in tabernaculo secundum legem fiebant, vt orare, & sacra operari, & munera offerre, tum ministros ipsius tabernaculi, omnia deniq; ecclesiæ nostræ, & eorum quæ in ecclesia fiunt, & ad ecclesiam pertinent, quæ idem Apost. in eadem epistola cælestia vocat, vmbas & exemplaria esse, sicut responsum est Moyli, cùm consummaret tabernaculum: Vide, inquit, omnia facito secundum exemplar, quod tibi monstratum est in monte: nihil

Argum. ex negantibus solemne Magd.

Felix 4. de consecratione eccles.

Ioan. 1.

Disputatio de consecratione Ecclesiarum ex scripturis sanctis.

H. b. 8. Heb. 9.

Exod. 25.

te: nihil enim horum exceperit, qui dixit omnia. immò neque Moyfi solùm, sed Regi quoquè Dauid idem ostensum est de templo à Salomone ædificando: & rursus Dauid Salomonem docuit per spiritum Dei eadem, quæ sibi erant ostensa, vt templum ædificandum, & cætera, quæ ad templum secundùm legem pertinebant, vmbas item esse & exemplaria verorum & cælestium. sic enim Paulus (vt dixi) vocat ecclesiam nostram, & ea, quæ ecclesiæ nostræ sunt. Sicut enim lex spiritualis erat, vt Apostolus ad Romanos scripsit, quia scilicet vmbam habebat spiritûs, siue rerum spiritualium noui testamenti: sic ecclesia nostra, & ea quæ in ea fiunt, cælestia sunt & dicuntur, quia sunt imagines earum rerum, quæ in cælo sunt vel fiunt. Hoc autem, quod de Dauid diximus, scriptum est in priore lib. Paralip. Dedit autem (inquit) Dauid Salomoni filio suo descriptione porticus, & templi, & cellariorum, & cœnaculi, & cubiculorum in adytis, &

Rom. 7.

1. Par. 28.

Quod ostensum fuerit regi Dauid de templo à Salomone ædificando, omnia esse typos eorum, quæ ad templum noui testamenti pertinebant.

domûs propitiationis: deindè subiungit, Necnon & omnium, quæ fuerunt in spiritu cum eo. Sic enim est apud 70. id est, quæ gratia spiritûs S. eû docuerat. Sic enim Theodoretus interpretatus est in 3. libro Reg. c. 8. vbi huc locum libri Paralip. obseruauit. Igitur tabernaculum, quod Moyfes benedixit, & templum, quod Salomon dedicauit, & quæ in eis secundùm legem fiebãt, & eorum ministri, omnia erant vmbra futurorum in nouo testamento: & sicut Apost. ait, vmbam habebat lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum. Quæro igitur à Magd. & cæteris Luteri sectatoribus, quid ipsi re ac veritate ostendant pro agno typico & vmbatili, quem Iudæi comedebant? respondebunt sanè cœnam suam Dominicam, vt ipsi vocant, & mystica benedictione, vt putant, confectam. Quæro rursus, quid ostendant pro loco item typico & vmbatili, quem Deus elegit Iudæis, in quo agnum comedere deberent, vt est in Deutero. scriptum? an ostensuri sunt speluncas suas, id est, loca communia? & profana? quod si locum communem ostendunt, quæro iterùm, quæ veritas in loco communi & profano per Iesum Christum facta sit, quæ vmbam & figuram illius loci Iudaici, agno edendo benedicti & consecrati, iuxta verbum Domini impleat? siquidem lex per Moysem data est, veritas autem & gratia per Iesum Christum facta est. Vt enim se putant ostendere panem mystica benedictione consecratum, qui vmbam & figuram illius veteris agni impleat, sic quoquè, si Paulo Apostolo credunt, ostendere debent locum sua item benedictione in nomine Christi consecratum, qui vmbra illius veteris loci sua item benedictione typica olim benedicti respondeat. an fortè dicturi sunt, in mystica quidem cœna fieri hoc posse & debere, vt ista cœna figuram illius Mosaicæ impleat, quia Dominus eam instituit, cum dixit viuifica illa verborum mysteria, quæ sunt in euangelio: at de loco non esse aliquid dictum in euangelio. Videamus ergò, an sit: putant ne Magdeb. quod Dominus ex Esaia sumptum, in euangelio Ioannis exprobrauit, inquires: Domus mea, domus orationis vocabitur, propter Iudeos tantùm & eorum

Deut. 16.

Ioan. 1. Magd. quid qua absurditate seu periculo ostendere cogantur.

rum templum, dictum esse? non credo quòd ità desipiant: an dicent Esaiam non prophetasse futura, cum dixit: Domus mea, domus orationis vocabitur cunctis gentibus? Sic enim est apud 70. ne id quidem dicent. Prophetavit ergò de templis & oratorijs noui testamenti sub sensum cadentibus, vt illud vetus cadebat. immò si fortè negare voluerint, vt sunt pernicaces, prophetasse ibi eum de domibus ad orandum in nouo testamento Deo dedicatis, cum iam gentes ad fidem venerunt, coguntur ex ijs, quæ in eo loco antecedunt, confiteri. Sic enim ait, Et filios aduenæ siue alienigenas, vt 70. interpretati sunt, qui adhærent Domino, vt colant eum, & diligant nomen eius, vt sint ei in seruos, omnem custodientem sabbatum, nè polluat illud, & tenentem fœdus meum, adducam eos in montem sanctum meum: & lætificabo eos in domo orationis meæ: holocausta eorum & victimæ eorum placebunt mihi super altari meo, quia domus mea, domus orationis vocabitur cunctis gentibus, siue cunctis populis, vt est in interpretatione Latina vulgata. Quem locum interpretans beatus Cyrillus in commentarijs eruditissimis prophetæ huius, Loquitur ergò, inquit, cum gentibus, quæ quidè per fidem coniunctione spiritali cum Deo copulentur: qui gloriã suam in seruitute Dei sitam esse volunt: & nomen Dei ità amant, vt iugum regni eius omni obedientia subeant: nec ampliùs deos alienos sequantur: qui ità seruant sabbata eius, Christi scilicet, vt non profanent ea: sabbatizant enim spiritaliter, quia ingressi sunt in requiem Christi: Huiusmodi ergò alienigenas promittit introducere in montem sanctum. Deindè subiungit: Prohibuit quidem lex alienigenis ingressum in templum: Non ingreditur, inquit, Ammonites & Moabites in ecclesiam Domini. At Christus, qui in nouitatem spiritualem omnia transtulit, in montem sanctum, id est, in ecclesiam introducit alienigenas. Et delectabo eos, inquit, in domo orationis meæ, scilicet charismatibus & spe sacramentorum. Interrogo hîc Magdeb. an non delectantur ipsi maximo omnium charismate sanctæ Eucharistiæ in loco sensibili ad hoc designato? Quis neget? debet ergò esse is locus domus orationis, iuxta prophetam: quòd si est domus orationis, quomodò conuenit, vt non sit sanctificata Deo per verbum & orationem ad orandum, & sanctificetur; cibis ad comedendum? cum magis nobis opus sit exaudiri in domo orationis ad salutem animæ, magisq; nobis mali spiritus nocere possint inter orandum, mentes variè distrahendo, quàm inter mensam edendo? Annon satis ratio defendit traditionem, vnde consuetudo manauit? & consuetudinem, quam fides obseruauit? Nec enim refert, ait Tertullianus, traditionem sine scripto defendens, vtrum scriptura, an ratione consuetudo consistat, quando & legem ratio commendat. Deindè paucis interiectis: Quòd autem, inquit Cyrillus, domus orationis non solis Iudæis, sed gentibus per fidem vocatis, pateat, declarat, subiungens: Domus orationis vocabitur omnibus gentibus. Deindè subiungit: Sed quis hæc promittit? an Propheta? minimè, inquit, sed Deus qui est

Collatio Esaiæ cum euangelio de domo orationis. Matth. 21.

Esa. 56.

Cyrillus Alexand. in Esaiæ locum de templo noui testamenti.

Deut. 25.

natura bonus, qui vult omnes homines saluos fieri. Haec tenens propheta, & Cyrillus optimus eius interpres. Habent ergo catholici domos orationis, à Propheta predictas, & à Domino in euangelio declaratas. Quare qui eas negant & habere nolunt, alieni sunt ab hac prophetia: ac proinde alieni à regno, ijs, de quibus Esaias ibi prophetat, promisso. Deinde cum Apostolus in epist. ad Corinth. priore ait, Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum? aut ecclesiam Dei contemnitis, & confunditis eos, qui non habent? Quæro à Magdeburgensibus & Luteranis, si ecclesia Dei non est domus sacra, quomodo ecclesiam Dei contemnebant, qui in ea communes cibos sumebant, vt in domibus nostris solemus? vt trunc enim peccabant Corinthij, & de vtroque eos arguit Apostolus: & quod in ecclesia Dei communes cibos pro sacris sumerent: & quod eos cum ijs, qui non habebant, non communicarent. An forum dicitur contemnere, aut porticum, aut alium locum ex communibus, si quis in eiusmodi loco communi, communem cibum aliquandoumat? quis hoc dicat, qui sensu communi non careat? aut nunquid forum, aut porticus, aut quiuis alius locus communis, dicitur locus Dei, sicut dicitur ecclesia Dei, & domus Dei? minimè. Erat igitur ecclesia, de qua Paulus loquitur, locus non profanus, neque communis, & religione solutus, sed potius religiosus, ac Deo Apostolico ritu consecratus, ac sanctificatus. Quare cum ecclesiarum consecrationem Apostolicam esse Magdeburgenses negant, sciant se non iam epistolam Clementis, sed scripturas sanctas veteris & noui testamenti negare. Hinc Synodus Laodicensis ex multis Asiæ prouincijs coacta, quia didicerat ex scripturis sanctis propheticis & Apostolicis, non esse domum orationis domum communem, sed domum Deo sanctificatam, sanxit canone 57. non oportere Missas in domibus celebrare. & Synodus Parisiensis, sub Ludouico & filio eius Lotario habita, cap. 47. Pleriq; inquit, presbyteri neglectis basilicis Deo dicatis, in domibus Missarum celebrationes contra diuinam auctoritatem & canonicam institutionem facere præsumunt. & in extrema parte, Quando ergo quod Dominus prohibet, humana præsumptio non metuit, proculdubio præceptum transgredi non pertimescit. Sed, vt tandem centuriatores consecrationem ecclesiarum ex Apostolica traditione profectam esse intelligant, videamus, quid Clemens Rom. cuius epistolas negant, in ijs libris in persona Apostolorum dicat, quos de constitutionibus Apostolorum scripsit, quos non credo, vt sæpius dicam, q̄ negare audebunt, nè se negatores omnium librorum veterum profiteri videantur. Iuber ergo libro 2. cap. 58. Apostolica constitutio clericis quotidie manè & vesperè psallere *ἡ τοῖς κυριακοῖς* psalmum 62. & psalmum 140. Cum *κυριακοῖς* dicit, domos Domino dedicatas intelligit. Hoc enim significat verbū, si quis Latinè interpreteretur. Profecta est ergo ex traditione Apostolorum, ecclesiarum Deo dedicatio: quæ per verbum & orationem fiat necesse est, siue benedictio, siue consecratio dicatur.

Quod ecclesia de qua Paul. loquitur in epist. priore ad Corinth. necesse est, fuerit locus non communis, sed sacer.

Qui consecrationem ecclesiarum negant eos vtriusque testamenti scripturas negare.

De diuino cultu in templis, qua Synodi potissimum tractant.

Constitutio apostolica de orando in templis Deo dedicatis.

Consecratio

dicatur

dicatur & sit: alioqui non sic vocaretur. Nè verò Magdeb. hoc genus argumentandi ex interpretatione nominum, leue esse putent, & nè ipsi negligent, meminerint ab Apostolo Paulo non esse neglectum, qui in epistola ad Hebræos ex interpretatione nominis Melchisedech, & nominis Salem, probat fuisse eum typum Christi, qui verè fuit Rex iustitiæ, & Rex pacis: Sic locus ecclesiæ, quia Dominica domus dictus est, sanctus esse demonstratur, & imago cælestis domus. dicant enim nobis Magdeburgens. & reliqui Lutherani, cum ipsi *κυριακὸν δὲ π. ν. α. ρ.* id est, Dominicam cœnam dicunt, volunt ne intelligi panem communem, an consecratum & mysticè benedictum? sic igitur cum Apostoli domum ad orandum & celebrandum Missam *κυριακὸν* vocarunt, domum consecratam ac sanctificatam Domino intelligi necessariò voluerunt. Sed prosequamur Apostolicam constitutionem à Clemente Rom. descriptam. præcipit enim paulò pòst, quotidie *ἐν τοῖς κυριακοῖς* canere manè quidem psal. 62. vesperè verò psal. 140. quod vsque in hodiernum diem per vniuersas ecclesias Orientis seruari audimus: in ecclesijs verò Occidentis scimus omnes, cani quotidie in matutinis laudibus, secundum Apostolicam constitutionem psalmum 62. vesperè autem singulis ferijs ac Dominicis versum ex psal. 140. sumptum, Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. qui versus totam vim ac propositum psalmi complexus est. Doceamus igitur, quemadmodum ex illis quoque psalmis 62. & 140. quos quotidie manè & vesperè constitutio hæc in domo Domini psallere iubet, demonstretur, si quis sine intellectu nolit esse, quòd domus illa Domini, in qua hi psalmi cani iubentur, domus sit non communis, sed sacrata. si enim Dauid Saulem fugiens, quanuis non posset adesse in tabernaculo, tamen quasi esset in tabernaculo, precabatur iuxta psal. 140. vt oratio sua esset Deo accepta, sicut esse soleret thus, quod in templo Deo incendebatur: & sicut sacrificium, quod in gratiarum actionem in tabernaculo fiebat. Item rursùm cum erat in solitudine, eundem Saulem fugiens, tanquam esset in sancto, id est, in tabernaculo iuxta psal. 62. orabat, & preces suas exaudiendas esse sperabat, quia in loco sancto tabernaculi, ubi maximè cupiebat, adesse non poterat: cum sancti apostoli tradiderunt fidelibus, vt hos psalmos *ἐν τῷ κυριακῷ*, id est, in domo Domini quotidie alterum eorum, id est, 62. manè in matutinis laudibus, alterum, id est, 140. in vespertinis psalmis canerent, an non satis clarè admonuerunt domum Domini, in qua oramus & sacra facimus, successisse, tanquam corpus, vmbre, sancto, id est, tabernaculo typico, in quo Dauid orare desiderabat? Ergò debet esse domus Domini, in qua oramus, locus consecratus ac sanctificatus. alioqui, quomodò locus non sanctus, sed communis, sancto, id est, tabernaculo, in quo immolabatur & orabatur, successisset? & profana domus, quasi esset locus verè spiritualis, figuram loci typici & vmbra-tilis impleuisset? Præterea sancti Apostoli, vt in eodem libro scriptum est, prophetas (vt mihi quidem videtur) imitati, qui frequenter ecclesias insulas

nem ecclesiarum vnde profectam esse constat.

Quomodò argumentari ex interpretatione nominis Apostolus docuerit.

Quid ex duobus psalmis 62. & 140. quotidie in ecclesia legendis demonstratur.

vocare solent, quod, ut ait beatus Cyrillus in comm. Esa. c. 24. in mundo velut in mari posita, turbas eius sustinent, tanquam architecti spirituales, voluerunt ut domus Domini ita edificaretur, ut esset oblonga in modum vna, id est, nauis, quæ ἀπὸ τῆς νῆως, quæ insulam significat, dicitur. id est, ut ipsa forma ædificij admoneret, esse nos in mundo tanquam in mari, quod fluctibus & tempestatibus assidue agitatur, quod nauigari oporteret in nauis ecclesiæ ab ijs, qui ad portum salutis peruenire vellent. quod quidem nomen vsque in hodiernum diem durat, ut nauis ecclesiæ dicatur, ut sit, sicut de illo altero nomine κυριακῶν dicendum quoque est, in testimonium hæreticis, profectam esse ab Apostolis, ut Clemens author est, constitutionem ædificandi & consecrandi Domino domos ad orandum & sacrificandum. Solet enim scriptura seruare etiam nomina in testimonium rei gestæ, ut illud in euangelio, vsque in hodiernum diem vocatur ager ille Acheldemach, id est, ager sanguinis, in testimonium scilicet Christi ad mortem venditi. Sic nauis ecclesiæ hodie appellatur, ut ipsum nomen sit ad stipulatio Apostolicæ constitutionis à Clemente scriptæ de ædificandis domibus insitit nauis ad orandum: ipsi enim Apostoli constituerunt, ut hac forma edificarentur, quam ipsum nomen nauis ecclesiæ, quod est in consuetudine sermonis nostri, significat. Neque hoc solum, sed constituerunt, ut ad Orientem ædes sacræ spectarent, ut admoneremur de vero Oriente, qui est Christus splendor patris, cuius ortus in mundo tenebras discussit peccati & ignorantia: & de tenebris nos vocauit in admirabile lumen suum. vnde precationem facere versus Orientem, scribit magnus Basilius in lib. de spiritu S. ab Apostolis sine scriptura, scilicet canonica, traditum esse. id quod vsque in hodiernum quoque diem seruatur, ut altare primum, quod vocare solemus maius, versus Orientem, si commodè fieri potest, extruatur: fitque collocatum quasi in puppi nauis ecclesiæ. Neque verò S. Apostoli, cum de ædificandis domibus Domino constituebant, illud metuebant, nè Deum, ut hæretici obijciunt, loco circumscribere viderentur, quod Salomon quod in veteri testamento docuit non esse metuendum, cum in consecratione templi dixit, Ergo ne putandum est, quod verè Deus habitet super terram? Si enim cælum & cæli cælorum te capere non possunt, quanto magis domus hæc, quam ædificauit? Deinde subiungit, ad quem tandem vsus ædificata esset domus Domini, inquit: Sed respice ad orationem serui tui, & ad preces eius. Et clariùs adhuc in secundo lib. Paralip. cap. 6. Sed ad hoc, inquit, facta est, ut respicias orationem serui tui, & obsecrationem eius Domine Deus meus: & audias preces, quas fundit famulus tuus coram te. Propter nos igitur ædificantur templa, ut gratia spiritus S. ibi per inuocationem Dei ad loci sanctificationem, orationes nostras adiuuet, ut virtutem ac gloriam Dei, in nostris sanctis postulatis sentiamus. Ut, sicut Dauid in tabernaculo, quod Moyses, sicut in Exodo scriptum est, benedixit, non solum spiritu adesse, quod absens quidem facere poterat, sed corpore

Traditio Apostolica de forma ecclesiæ in modum nauis.

Quæ nomina ecclesiæ quid præ se ferant.

Consuetudo scriptura, seruare nomē in testimonium rei gestæ.

Constitutio Apost. de extruptione eccles. versus Orientem.

Quid Salomō de construendis Deo templis docuerit non timendū.

Ad quē vsus ædificantur ecclesiæ.

pore etiam in Dei obsequium desiderabat, (vt Daniel cū apertis fenestris versū Hierusalem orabat, propter templum Deo dedicatum) quō nō solum fructum interiorem pietatis, sed extrinsecus etiam corporis præsentiam & obsequiū Deo offerret, cū aiebat: Sitiuit in te anima mea, quā multipliciter tibi caro mea: in terra inuia & in aquosa, sic in sancto apparui tibi, vt viderem virtutem tuam & gloriam tuam, sic idem quoq; nos faciamus: nec enim hoc, quod ad cultum spirituale Dei pertinet, propter Dauid tantum scriptum est, sed propter nos etiam, qui hæc verba vsq; in hodiernum diem, in templis nostris post impletas veteres figuras, in spiritu & veritate Deo canimus.

Qua de cultu spirituali in Salomone, & Dauid scripta sunt, non propter illos tantum, sed propter nos scripta sunt.

Quomodo consecratio ecclesie necessario demonstratur ex prophetia Aggae, collatis consequentibus, & ex ijs quæ Salomon dixit in consecratione templi, & quid sanctus Maximus de ecclesijs dicat, & de ritu multiplici consecrandi domos Dei, ex luone Episcopo Carnotensi. Cap. 20.

DEnique, nē vllus iam contradicendi locus relinquatur, est prophetia Aggae clarissima de nostris templis Deo sanctificatis, quæ quidē quā diū Lutherani negant esse loca orationis ac cultus spiritualis, religiosa & Deo consecrata, nec in eis virtutem & gloriam Dei videre volunt, neque ibi pacem à Deo per remissionem peccatorum petere, tam diū necessē est, non esse eos filios prophetarum & promissionis. Hortans ergo propheta Aggæus Israelitas post reditum Babylone ad instaurationē templi diruti, & ædificatiōem ac dedicationem noui templi, vt est in lib. Esdræ 1. Esd. 5. priore, Quis in vobis, inquit, est derelictus, qui vidit domum istam in gloria sua prima? & quid videtis hanc nunc, quasi non sit in oculis vestris? & nunc confortare Zorobabel, dicit Dominus: & confortare Iesu fili Iosedec, Sacerdos magne: & confortare omnis populus terræ, dicit Dominus exercituum: & facite, quoniam ego vobiscum sum, dicit Dominus exercituum. Spiritus meus erit in medio vestri, nolite timere. & paulò post, Ego, inquit, implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum. deinde subiungit, Magna erit gloria istius domus nouissimæ plusquā primæ, dicit Dominus exercituum: & in loco isto dabo pacē, dicit Dominus exercituum. Hunc locum, nē sine authore atque interprete & quidem grauissimo loquar, interpretans beatus Cyrillus Alexand. in commentarijs huius Prophetæ Aggae, Quia, inquit, timebant Israelitæ, nē templum pro dignitate ædificare possent, cū deberet Propheta ad eos confirmandos loqui de illo ipso templo secundo, ad cuius ædificatiōem hortabatur, quod plus erat, de nostro templo *in prophetare* maluit: vt sic eos doceret, in eo spem ponere, qui hoc nostrum templum multò illo admirabilius aliquādo ædificaturus esset. Tanto enim, inquit, gloriosius est templum, quod in aduentu Christi extitit, quā vetus illud, quanto præstantior est cultus

Fili prophetarum & promissionis, quæ sint aut non sint.

1. Esd. 5. Agg. 2.